

Mimořádné výhody pro těžce zdravotně postižené občany v otázkách a odpovědích

„Mám problémy s kyčlemi, nemohu skoro chodit a ještě jsem si ke všemu vážně poranila páteř. Jakékoliv cestování na úřad nebo k lékaři nebo třeba i za vnoučaty je pro mne utrpení. Často mně ani nikdo nepustí sednout. Mohu si požádat o přiznání mimořádných výhod nebo to také již bylo zrušeno?“ „Mám endoprotézu, ale moc mně to nepomohlo. Kde si mám požádat, abych měla legitimaci na sezení „ A mohla bych mít také bezplatnou dopravu?“ „Jaký předpis upravuje mimořádné výhody pro zdravotně postižené občany?“ „Měla jsem přiznány mimořádné výhody II. stupně a slevu na jízdném. Teď mně to sebrali a mám nárok jen na sezení v tramvaji. Mohu se proti tomu odvolat?“ Obdobných dotazů dostává Rada seniorů celou řadu. Nejčastějšími jsou ty, které se týkají druhu postižení, které odůvodňuje přiznání konkrétního stupně mimořádných výhod a na to navazujících nároků. Dnes na ně odpovídáme v Době seniorů formou otázek a odpovědí.

1. Jaký předpis upravuje mimořádné výhody pro zdravotně postižené občany?

Vyhláška č.182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení, a její přílohy č.2 a č.3.

2. Při jakém postižení bych dostala I. stupeň mimořádných výhod?

Při ztrátě úchopové schopnosti nebo podstatném omezení funkce horní končetiny (například na podkladě anatomické ztráty, ochrnutí, mízního edému), dále při anatomické ztrátě několika prstů na obou nohách nebo ztrátě nohy v kloubu Lisfrankově nebo Chopartově a výše, až po bérec včetně nebo při podstatném omezení funkce jedné dolní končetiny (například na podkladě funkčně významné parézy, arthrózy kolenního a kyčelního kloubu nebo ztuhnutí kolenního nebo kyčelního kloubu, stavu po endoprotéze, pakloubu bércové nebo stehenní kosti). Z dalších postižení lze uvést omezení funkce dvou končetin (například na podkladě lehké hemiparézy nebo paraparézy, arthrotického postižení nosných kloubů obou dolních končetin, těžší formy osteoporózy, polyneuropathií, nestability kloubů nebo zánětlivého postižení kloubů), zkrácení jedné dolní končetiny přesahující 5 cm, onemocnění páteře, stavu po operacích a úrazech páteře s přetrvávajícími projevy nervového a svalového dráždění, insuficiencí svalového korzetu a omezení pohyblivosti dvou úseků páteře, postižení cév jedné dolní končetiny s těžkou poruchou krevního oběhu (například s trofickými změnami, mízním edémem, klaudikacemi, s těžkým varikosním komplexem) a záchvatové onemocnění různé etiologie spojené s opakovanými poruchami vědomí a závrativé stavy.

3. Jaké nároky jsou při přiznání I. stupně mimořádných výhod?

Občan obdrží průkaz TP a má nárok na vyhrazené místo k sedění ve veřejných dopravních prostředcích pro pravidelnou hromadnou dopravu osob kromě autobusů a vlaků, v nichž je místo k sedění vázáno na zakoupení místenky, a na přednost při osobním projednávání záležitostí, vyžaduje-li toto jednání delší čekání, zejména stání (za osobní projednávání záležitostí se nepovažuje nákup v obchodech ani obstarávání placených služeb ani ošetření a vyšetření ve zdravotnických zařízeních).

4. Při jakém zdravotním postižení bych dostala přiznány mimořádné výhody II. stupně, abych měla nárok na bezplatnou dopravu?

Při anatomické ztrátě jedné dolní končetiny v kolenním kloubu nebo ve stehně, nebo při anatomické ztrátě dvou dolních končetin v úrovni Lisfrankova nebo Chopartova kloubu a výše, při funkční ztrátě jedné dolní končetiny (například na podkladě těžkého ochrnutí nebo plegie této končetiny, těžké poruchy funkce dvou nosných kloubů se ztrátou opěrné funkce

končetiny, stav po implantaci endoprotézy kyčelního nebo kolenního kloubu s výrazně porušenou funkcí operované končetiny), dále při současné funkčně významné anatomické ztrátě části jedné dolní a jedné horní končetiny nebo obou horních končetin v úrovni bérce a předloktí, nebo při podstatném omezení funkce dvou končetin se závažnými poruchami pohybových schopností při neurologických, zánětlivých, degenerativních nebo systémových onemocněních pohybového aparátu (například na podkladě středně těžké hemiparézy nebo paraparézy, podstatného omezení hybnosti kyčelních a kolenních kloubů zpravidla o polovinu rozsahu kloubních exkurzí), onemocnění páteře, stavech po operacích a úrazech páteře se středně těžkými parézami, výraznými svalovými atrofiemi nebo se závažnými deformitami páteře s omezením exkurzí hrudníku, ztuhnutím tří úseků páteře, také při těžké obliteraci cév obou dolních končetin s výrazným trofickým postižením a výrazným funkčním postižením hybnosti, chronické vadě a nemoci interního charakteru značně ztěžující pohybovou schopnost (například vady a nemoci srdce s recidivující oběhovou nedostatečností trvajících i při zavedené léčbě, dechová nedostatečnost těžkého stupně, selhání ledvin ve stadiu dialýzy, provázené závažnými tělesnými komplikacemi, onkologická onemocnění s nepříznivými průvodními projevy na pohybové a orientační schopnosti), oboustranné praktické hluchotě nebo oboustranné úplné hluchotě, kterou se rozumí celková ztráta slyšení podle Fowlera 85 % a více, více než 70 dB, kombinovaném postižení sluchu a zraku (hluchoslepota) funkčně v rozsahu oboustranné středně těžké nedoslýchavosti, kterou se rozumí ztráta slyšení podle Fowlera 40 až 65 %, a oboustranné silné slabozrakosti, kterou se rozumí zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí na lepším oku, kdy maximum je menší než 6/60 a minimum rovné nebo lepší než 3/60, nebo oboustranném koncentrickém omezení zorného pole v rozsahu 30 až 10 stupňů, i když centrální ostrost není postižena, a při oboustranné těžké ztrátě zraku, kterou se rozumí zraková ostrost s korekcí, kdy maximum je menší než 3/60, minimum lepší než 1/60.

5. Jaké další nároky jsou při přiznání II. stupně mimořádných výhod?

Vedle nároku na bezplatnou dopravu pravidelnými spoji místní veřejné hromadné dopravy osob (tramvajemi, trolejbusy, autobusy, metrem) je také nárok na slevu ve výši 75 % jízdného ve druhé vozové třídě osobního vlaku a rychlíku ve vnitrostátní přepravě a 75 % sleva v pravidelných vnitrostátních spojích autobusové dopravy. Dále je nárok na všechny mimořádné výhody které obnáší předchozí nižší stupeň mimořádných výhod, tzn. také na vyhrazené místo k sedění ve veřejných dopravních prostředcích pro pravidelnou hromadnou dopravu osob kromě autobusů a vlaků, v nichž je místo k sedění vázáno na zakoupení místenky, a na přednost při osobním projednávání záležitostí.

6. Při jakém postižení bych dostal průkaz ZTP/P, aby nemusel v dopravních prostředcích platit ani můj průvodce?

Průkaz ZTP/P náleží při přiznání mimořádných výhod III. stupně. Ty se přiznávají při anatomické ztrátě dolní končetiny vysoko ve stehně s anatomicky nepříznivým pahýlem nebo v kyčli, anatomické ztrátě obou končetin v bércích a výše nebo ztrátě podstatných částí horní a dolní končetiny v úrovni pažní a stehenní kosti nebo obou horních končetin v úrovni paže, funkční ztrátě jedné dolní a jedné horní končetiny (například hemiplegie nebo těžká hemiparéza) nebo obou dolních končetin (například paraplegie nebo těžká paraparéza, těžká destrukce kolenních a kyčelních kloubů), těžké poruše pohyblivosti na základě závažného postižení několika funkčních celků pohybového ústrojí; funkčním celkem se přitom rozumí trup, páteř, pánev, končetina, disproporční poruše růstu provázené závažnými deformitami končetin a hrudníku, pokud tělesná výška po ukončení růstu nepřesahuje 120 cm, dlouhodobém multiorgánovém selhávání dvou a více orgánů, pokud podstatně omezuje pohybové nebo orientační schopnosti, neúplné (praktické) nevidomost obou očí, kterou se

rozumí zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí 1/60, 1/50 až světlocit nebo omezení zorného pole do 5 st. kolem centrální fixace, i když centrální ostrost není postižena, nebo úplné nevidomosti obou očí, kterou se rozumí ztráta zraku zahrnující stavy od naprosté ztráty světlocitu až po zachování světlocitu s chybnou světelnou projekcí, oboustranné praktické hluchotě nebo oboustranné úplné hluchotě u dětí do ukončení povinné školní docházky střední, těžké a hluboké mentální retardaci nebo demenci, je-li IQ horší než 50, psychickém postižení s dlouhodobými těžkými poruchami orientace a komunikace, a kombinovaném těžkém postižení sluchu a zraku (hluchoslepota) funkčně v rozsahu oboustranné těžké nedoslýchavosti až hluchoty, kterou se rozumí ztráta slyšení podle Fowlera horší než 65 %, a oboustranné těžké ztrátě zraku.

Tyto mimořádné výhody zakládají nárok na bezplatnou dopravu průvodce osoby těžce zdravotně postižené veřejnými hromadnými dopravními prostředky v pravidelné vnitrostátní osobní hromadné dopravě a u úplně nebo prakticky nevidomých občanů nárok na bezplatnou přepravu vodícího psa, pokud je nedoprovází průvodce. Vedle toho mají občané při přiznání mimořádných výhod III. stupně také nárok na všechny výhody, které jsou vyhláškou zaručeny občanům s mimořádnými výhodami I. a II. stupně.

7. Slyšela jsem, že je také sleva do divadel. Je to pravda a jestliže ano, jaký stupeň mimořádných výhod musím mít? A měl by slevu i můj průvodce, sama nemohu nikam jít?

Na slevu do divadel mají nárok nositelé průkazů ZTP nebo ZTP/P (mimořádné výhody II. a III. stupně), a to ve výši poloviny vstupného. Nejde přitom jen o divadelní představení, ale také o filmová představení, koncerty a jiné kulturní a sportovní podniky. Sleva poloviny vstupného se poskytuje také průvodci, ale pouze v případě, že osoba, kterou doprovází, má přiznány mimořádné výhody III. stupně. Při mimořádných výhodách II. stupně průvodce na slevu nárok nemá.

8. Když mé postižení ve vyhlášce uvedeno není, nemám nárok na nic?

Mimořádné výhody I., II. nebo III. stupně lze přiznat také v případech nemocí a vad neuvedených v tomto přehledu, pokud podstatně omezují pohybovou nebo orientační schopnost. Skutečnost, že se těžce zdravotně postižený občan z hlediska svého postižení ve vyhlášce „nenajde, tedy ještě neznamená, že mu nemohou být mimořádné výhody přiznány.

9. Kdo poskytuje mimořádné výhody a kde dostanu příslušný průkaz, abych se s ním mohla prokazovat na úřadech nebo při cestování nebo abych na něj třeba dostala slevu v kině?

Mimořádné výhody podle vyhl. č.182/1991 Sb. poskytuje obecní úřad obce s rozšířenou působností.

10. Musím o přiznání mimořádných výhod požádat?

Řízení je zahájeno podáním žádosti. Je tedy třeba o dávku požádat. Na příslušných úřadech jsou k tomu k dispozici tiskopisy. O přiznání může požádat plnoletý těžce zdravotně postižený občan nebo za něho jím pověřená osoba na základě plné moci a zákonný zástupce a opatrovník.

11. Jaké doklady bych měl mít při uplatnění žádosti s sebou?

Kromě žádosti, kterou lze vyplnit až na úřadě, je třeba mít s sebou občanský průkaz. V případě přiznání některého stupně mimořádných výhod je třeba pro vydání průkazu kromě

občanského průkazu donést rozhodnutí o jejich přiznání, průkazovou fotografii a zaplatit správní poplatek.

12. Kdo posuzuje zdravotní stav občana pro účely přiznání těchto výhod? Musím si sám obstarat vyšetření u některého lékaře?

Zdravotní stav občana pro tyto účely posuzuje posudkový lékař úřadu práce. O posouzení zdravotního stavu žádá úřad a nikoliv občan.

13. Musí občan splnit nějakou věkovou podmínku, aby měl na průkaz nárok?

Podle druhu a stupně postižení se poskytují mimořádné výhody I. (průkaz TP), II. (průkaz ZTP) nebo III. stupně (průkaz ZTP/P) občanům, starším jednoho roku s těžkým zdravotním postižením (uvedeným v příloze č. 2 k vyhlášce č. 182/1991 Sb.), které podstatně omezuje jejich pohybovou nebo orientační schopnost.

14. Mohu se proti rozhodnutí o nepřiznání mimořádných výhod odvolat? Jsem z Prahy.

Proti rozhodnutí příslušného úřadu městské části se lze odvolat v Praze k Magistrátu hl. města Prahy a stejně je tomu v regionech. Např. v Brně proti rozhodnutí Magistrátu města Brna, odboru sociální péče, se lze odvolat ke Krajskému úřadu Jihomoravského kraje. Odvolání lze učinit i do protokolu na úřadě, který rozhodnutí vydal. Odvolat se lze do 15 kalendářních dnů. Tato lhůta začíná běžet dnem následujícím po doručení, resp. převzetí, rozhodnutí.

JUDr. Zdeněk Hájek, Rada seniorů